

Annexos

Efectes de les separacions o divorcis en el rendiment acadèmic dels
alumnes de 5è i 6è d'una escola local

Lídia Duran Sañé

Curs: 2012-2013

Tutor: Jon Telford

Grau en Educació Social

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, maig de 2013

Índex

	Pàg.
Annex 1: Sol·licitud de col·laboració de l'escola	3
Annex 2: Autorització de l'activitat (entrevistes) a l'escola	4
Annex 3: Document de compromís ètic de l'estudiant per a la realització del Treball Final de Grau	5
Annex 4: Preguntes inicials de l'entrevista	6
Annex 5: Transcripció de les entrevistes	7
Entrevista 1	7
Entrevista 2	18
Entrevista 3	24
Entrevista 4	28
Entrevista 5	31

Annex 1: Sol·licitud de col·laboració de l'escola

UVIC Universitat de Vic
Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències Humanes

A l'atenció de **MARTA RUIZ DE VILA**
Director/a o Responsable de **UVIC - ESCOLA D'EDUCACIÓ**

Benvolgut/da,

L'estudiant **LÍDIA DURAN SANÉ** de 4rt curs del Grau de **EDUCACIÓ SOCIAL** està realitzant el Treball de Final de Grau (TFG) sobre el tema **EFFECTES DE LES SEPARACIONS DELS PARES EN EL RENDIMENT ACADÈMIC**. Aquest treball és una assignatura comú a tots els plans d'estudi dels graus universitaris i comporta, entre altres tasques, la realització d'una investigació o projecte per als quals possiblement l'estudiant necessitarà recollir dades en la vostra institució.

El motiu d'aquesta carta és comunicar-vos aquest fet i demanar la vostra col·laboració en allò que l'estudiant necessiti i sigui possible i raonable facilitar. Si pel tipus de dades o activitats (per exemple: gravació d'imatges, qüestionaris als alumnes o persones, etc.) penseu que cal demanar una autorització expressa a les famílies, us agrairem que, a través del mateix estudiant, ens ho feu saber. Així com també us agrairem que ens indiqueu si voleu fer-ho des del centre amb el formulari que ja teniu, o bé cal que us en fem arribar un des de la Facultat.

L'estudiant ha signat un document de compromís ètic a través del qual es compromet a: "respectar els drets fonamentals de les persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones, grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del treball a les persones, grups o institucions col·laboradores". Si voleu una còpia d'aquest document us el farem arribar.

Agraint la vostra col·laboració, us saluda molt cordialment en nom de la Facultat i resta a la vostra disposició,

Tutor/a del TFG

Vic, **11** de **febrer** de **2013**

Nota: S'ha pixelat la imatge per preservar l'anonimat dels centre i de la directora

Annex 2: Autorització de l'activitat (entrevistes) a l'escola

UVIC Universitat de Vic
Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències Humanes

AUTORITZACIÓ

En/ Na *[Redacted]* com director/a o responsable del centre/ entitat *[Redacted]*

..... autoritza que es pugui realitzar la següent activitat:

..... *ENTREVISTES ALS TUDRS DE 5E I 6E I A LA PSICOPEDAGOGA*

..... amb la finalitat exclusiva de recollir dades per a la realització d'un Treball de Final de Grau de l'estudiant *LIDIA DURAN SANJE* de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la Universitat de Vic.

Per la seva part, l'estudiant s'ha compromès a: "respectar els drets fonamentals de les persones, siguin infants o persones adultes; demanar el consentiment de les persones que col·laborin o participin en el treball; respectar l'esfera privada de totes les persones, grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball; utilitzar la informació obtinguda només amb finalitats científiques i donar compte dels resultats del treball a les persones, grups o institucions col·laboradores".

..... *[Redacted]*

Signatura

[Handwritten Signature]

..... *TARADELL* *13* de *març* de 2013

Nota: S'ha pixelat la imatge per preservar l'anonimat dels centre i de la directora

Annex 3: Document de compromís ètic de l'estudiant per a la realització del Treball Final de Grau

UVIC Universitat de Vic
Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències Humanes

DOCUMENT DE COMPROMÍS ÈTIC DE L'ESTUDIANT PER A LA REALITZACIÓ DEL TREBALL DE FINAL DE GRAU

L'estudiant LÍDIA DURAN SANÉ dels estudis de Grau de EDUCACIÓ SOCIAL, amb DNI 47850602-E.

Fa constar:

Que està en procés de realització del Treball de Final de Grau amb el títol: EFFECTES DE LES SEPARACIONS DELS PARES EN EL RENDIMENT ACADÈMIC DELS ALUMNES DE SE 7 E D'UN COL·LEGI LOCAL durant el curs acadèmic 2012-13.

i declara el seu **compromís** per:

- Respectar els drets fonamentals de les persones, siguin infants o persones adultes.
- Demanar el consentiment de les persones que col·laborin o participin en el treball.
- Respectar l'esfera privada de totes les persones, grups o institucions que participin o estiguin relacionades amb el treball.
- Utilitzar la informació obtinguda només amb finalitats científiques.
- Donar compte dels resultats del treball a les persones, grups o institucions col·laboradores.
- Respectar la propietat intel·lectual i evitar de posar o escriure com a pròpies les opinions o aportacions d'altres autors/es.
- Citar clarament les fonts i la procedència de les informacions proporcionades per altres autors/es.
- Presentar una memòria escrita que sigui inèdita i original, evitant en tot moment la còpia total o parcial d'un altre treball escrit publicat o no publicat.
- Acceptar el codi ètic que contenen els principis anteriors i aplicar-los i tenir-los en compte durant la realització del treball i la defensa pública.

Signatura:

Vic, 15 de OCTUBRE de 2012.

Annex 4: Preguntes inicials de les entrevistes

1. Anys treballant i experiència
2. Perquè d'aquesta professió
 - A la psicopedagoga: quina és la teva tasca en el centre?
3. Com són en general els alumnes de 5è i 6è (característiques)
4. Algun alumne a destacar amb alguna problemàtica?
5. Es donen casos de separacions o divorcis a l'escola durant el curs?
 - 5.1. Tendència a l'alça o no?
 - 5.2. Hi ha algun protocol en aquests casos? (implícit o explícit)
 - 5.3. Com se us informa als mestres?
 - 5.4 En aquest any s'ha donat algun cas a 5è o 6è?
6. En els alumnes que es troben en aquesta situació es nota algun canvi?
 - 6.1. Quins?
 - 6.2. A nivell acadèmic?
 - 6.3. A nivell personal?
 - 6.4. En el temps anterior al divorci o separació s'havia notat algun canvi ja en ells?
7. Es parla d'això amb les famílies?
8. A nivell acadèmic afecta al rendiment?
9. En cas afirmatiu, com?
10. Perquè creus que passa això?
11. Com s'intenta encarar?
12. A nivell d'equip es tracta?
13. Aquesta situació millora en el temps o es manté?
14. Altres a afegir

Només a la directora:

- a) Característiques de l'escola
- b) Característiques generals dels alumnes
- c) Característiques generals de les famílies
- d) Relació de l'escola amb la família
- e) Relació de l'escola amb l'entorn
- f) Escola a nivell intern (comunicació entre professionals...)

Annex 5: Transcripció de les entrevistes

Entrevista 1

Entrevista a M.R. (directora):

- Si et vols presentar...

Jo em dic M.R., sóc mestres des de... aquest és el setè any que estic aquí més un any que vaig estar a Sant Celoni, més un any que vaig estar així fent substitucions; és a dir que uns nou anys més o menys. Això serà a nivell que estic exercint com a escola pública, abans havia estat també fent substitucions a l'escola concertada d'aquí al poble fent alguna substitució puntual. I *bueno*, quan vaig acabar la carrera després vaig estudiar Psicopedagogia, vull dir que, fa més temps que soc mestre però que l'exerceixo fa això, nous anys a la pública i menys d'un any, potser van ser dos o tres mesos a la privada concertada i que sóc funcionaria en carrera és dels del 2007.

- Uns 10 anys diguem...

Si, entre una cosa i una altre passa el temps molt ràpid, però que sóc mestre fa 10 anys que es quan vaig acabar més o menys la psicopedagogia. I la carrera de psicopedagogia la vaig fer doncs perquè sempre havia pensat que està bé fer la carrera de mestre però faltava alguna cosa més, més concreta, i et dona un ventall de saber altres aspectes més concrets. I vaig fer això, vaig estudiar a la UAB.

- El perquè d'aquesta professió?

És curiós, jo quan tenia 5 anys un dia vaig arribar a casa i els vaig dir que volia ser mestre i també era alumne d'aquesta escola, i a vegades encara faig broma amb la mestre que havia tingut quan ens veiem perquè diu, "ostres qui ho havia de dir eh!". I la veritat és una professió que des de petita m'ha agradat, perquè veia que el mestre ens ajudava i després quan vaig ser més gran de seguida em vaig apuntar a casals, escoles d'estiu, com a monitor de lleure i em vaig treure el curs i vaig estar a menjadors.. el que ha estat una mica el món d'educació no formal. Vaig començar per aquí, vaig veure que m'agradava estar amb nens, sobretot per transmetre valors, ja que els continguts són importants, però els valors són la part més pedagògica. I quan va arribar el moment de batxillerat que has de triar la carrera doncs ho tenia bastant clar, tot i que també et pots equivocar a vegades.

- És com vocació, no?

Sí, tinc la sort i crec que m'ho passo molt bé treballant i sempre dic que dono les gràcies per poder treballar d'una cosa que t'agrada i a sobre poder viure d'això, hi ha molta gent que a vegades fa coses en educació que, *bueno* en casals... i que no té la sort de poder guanyar-s'hi la vida, per tant jo estic molt contenta i molt agraïda en aquest aspecte i m'ho passo molt bé.

- Aixó és l'ideal, si pots gaudir.

M: La veritat és que sí, que és una feina que, tu ja ho saps també perquè has estat per aquí, que dóna molt.

- Si, si i cada dia és diferent... Em pots explicar i parlar una mica sobre l'escola?

És una escola pública que té la particularitat que té dos edificis, que estan separats per un quilòmetre i mig de distància més o menys entre un i altre i a vegades això fa que molts serveis s'hagin de desdoblar i a vegades a nivell d'organització és una mica complexa . Per sort hi ha la gent que a nivell d'autonomia és que s'organitza molt bé i fa que el dia a dia sigui molt fàcil en aquest aspecte i que pugui tirar tot fàcilment. En aquest cas el personal humà que hi ha l'escola, jo sempre ho dic, és el tot i és el que fa tirar tota l'escola. Llavors és una escola que a nivell de funcionament té com diversos projectes, té el projecte de l'hort a cicle inicial, a cicle mitjà hi ha el projecte del galliner i a cicle superior fa dos anys que han comença l'etiquetatge dels arbres; i d'aquesta manera també és una forma de protegir els arbres del patí, perquè tenim la sort d'estar en un entorn privilegiat, una escola al voltant d'un bosc. I es realitzen tots aquests treballs i a més també hi ha un eix transversal que es fa des de P3 fins a 6è, que aquest any és Pilarin Bayès; cada any anem canviant, l'any passat era Pere Claders, Joan Amades, Rossinyol... i la veritat és que està molt bé perquè es treballa a partir de la globalitat i tots els mestres anem a una per tenir un projecte comú i un resultat final, i ens engresquem de seguida en moltes coses. Per exemple fem la jornada del medi ambient el 10 d'abril, on des de P3 a 6è tenim activitats organitzades a l'entorn d'això, des de plantar arbres... també tenim la jornada de "l'english day" que és un dia que tota l'escola el dediquem a parlar anglès i... Aquestes coses són aquells esquitxos que, quan els nens són grans se'n recorden.

-Si, que fan un a més a més.

S'ho passen bé i també tenim l'"esquitx" que és un programa de ràdio que els nens fan des de l'escola i l'emetem per la ràdio local. I són aquelles coses que a part de les competències a nivell curricular que són les que hem de treballar per dimensions... són aquestes les coses que donen un plus. I per això dic que el recurs humà és molt important perquè per poder fer tot això la gent hi ha de tenir ganes si ha d'estar engrescada i com que ho està doncs és molt fàcil...

- I l'escola a nivell intern, comunicació entre els professionals... com ho treballeu?

Aquí funcionem amb diferents nivells, el nivell d'aula, que és el mestre tutor que és el que fa la programació d'aula i treballem a nivell de paral·lels que és quan els tutors es coordinen . Per sobre tenim el cicle, cada mestre pertany a un cicle i hi ha les reunions de cicle que es realitzen els dilluns que és on es pot parlar de temes diversos. Per sobre del cicle tenim la coordinació pedagògica, que és un coordinador de cada cicle (infantil, cicle inicial, cicle mitjà, cicle superior, la directora i la cap d'estudis) que es reuneixen i prenen decisions; ens trobem dos dies a la setmana, els dimarts i els dijous, i es prenen decisions que aleshores són comunicades a les reunions de cicle. Això ens fa més fàcil quan fem els claustres trobar els diferents temes que ja s'han parlat, i llavors arribem al claustre que és el moment que s'ha de presentar al Consell Escolar, l'òrgan que està per sobre.

És jerarquitzat perquè tots els temes estan molt ben treballats des de baix i es fa aquesta canalització.

- I pel què fa a les característiques dels alumnes?

Som 272 alumnes, i llavors tenim alguns alumnes doncs que tenen algunes necessitat especial en concret i altres doncs no tenen aquestes necessitats. En els alumnes que no tenen aquestes necessitats doncs van amb el seu grup classe normal i als alumnes que tenen alguna necessitat doncs en algun moment del dia doncs se'ls atén més a nivell individualitzat en grups petits i això. I estan agrupats per grup classe, tenim dos grups classe per nivell des de P3 a 6è i hi ha uns 20 alumnes a l'aula de mitjana; això depèn de l'any, de la natalitat i de si hi ha hagut gaires baixes o no.

Estan desdoblats, cada grup classe té el seu tutor, aleshores també a nivell de comunicació, com abans t'explicava de mestres, a nivell de comunicació d'alumnes funcionem amb la reunió de delgats que els reunim amb assemblea de tant en tant,

ens reunim els delegats i la directora i allà es debaten els temes. Hi ha delegats des de primer fins a sisè de primària, i a la reunió venen el delegat i els subdelegat per tant venen a la reunió dos nens per classe i... es prenen decisions de temes importats. Com per exemple al patí, a vegades veiem que hi ha molts papers... doncs a veure que podem fer; o les normes d'aula, quines normes tenen, doncs en parlem entre tots què potser hi ha normes que potser són les mateixes, etc. Són temes que ells se'n senten participes i aleshores doncs els transmeten a l'aula. I a vegades les decisions que es prenen també es comuniquen a coordinació pedagògica i es parla en els cicles que a la reunió s'ha decidit això. Són diferents canals de comunicació.

- Com es treballa amb les famílies?

Amb les famílies fem entrevista, que tenim unes entrevistes obligatòries per curs, que generalment se situen al segon trimestre. Però a nivell excepcional podem fer les entrevistes que considerem oportunes; en el cas d'alumnes que necessiten un seguiment familiar més concret i aleshores doncs se'ls fa entrevistes més puntals i més seguides.

I després la sort que tenim també és que tenim una AMPA que ens ajuda molt, a nivell d'extraescolars, a nivell de la cuina, a nivell de la Festa de la Primavera... I llavors hi ha altres activitats que coordinem amb l'AMPA i que per tant ens ajuden a poder portar a terme moltes de les coses de l'escola, cosa que s'agraeix moltíssim.

I aleshores doncs, a nivell de família, la comunicació que tenim amb la família pot ser en algun cas via agenda quan els nens estan a cicle mitjà o cicle superior, i en algun cas via "llibreta viatgera" en el cas dels de cicle inicial. I en el cas dels de P3, P4 i P5 és més a través de fulls informatius o a vegades es planten notes informatives a la galeria, perquè els pares les vegin. I en el cas de cicle superior és això, a través de l'agenda a vegades a través de via telefònica, en el cas d'alguna família també a través de correu electrònic; *bueno* són diferents vies de comunicació. I en algun cas també, quan hi ha alguna situació una mica complicada, aleshores és quan intervenen des de serveis socials municipals. Perquè entre altres coses l'escola ens coordinem doncs amb l'EAP, Equip d'Assessorament Psicopedagògic, amb els serveis socials, amb la Mancomunitat per exemple per temes de medi ambient, són diferents canals. I en aquest cas, des de serveis socials, doncs també ens informen d'algun cas de risc social i també són aspectes que vetllem.

- Característiques dels alumnes de 5è i 6è?

Clar, els de cicle superior tenen unes característiques particulars, els de cicle mitjà unes altres i els de cicle inicial és una altra història. Vull dir que cada etapa té lo seu i està molt bé això.

Els de cinquè i sisè, no són pre-adolescents en tots els casos, depèn del grup per exemple, perquè ara tenim un grup de sisè que les nenes no són pràcticament pre-adolescents i , en canvi, fa un o dos anys enrere doncs les nenes eren més pre-adolescents. Quan diem a vegades que els nens o les nenes són pre-adolescents ens referim al sentit crític, que és un aspecte que s'ha de fomentar i que està creixent i construint i quan són crítics moltes vegades són crítics amb tot allò que passa al seu voltant. Això vol dir que moltes vegades doncs es poden qüestionar normes que hi ha a l'escola, es poden qüestionar diversos aspectes que no ho acaben de veure clar. I el fet de qüestionar-se és molt bo però a vegades els hi has de canalitzar una mica i dir, el fet de qüestionar les coses està molt bé però anem a veure com ho fem; i com volem i fem transmetre aquestes preguntes que tenim. Llavors és una època i una edat en la que comencen a buscar els seus límits, que és normal. Però aquest és un treball de camí conjunt que s'ha de fer amb la família i que se'ls ha d'anar recordant allò important de l'edat que tenen, que vol dir que estan creixent, que tindran moltes inquietuds, que això és molt bo, que no vol dir que no les hagin de tenir, però s'ha d'anar canalitzant. I llavors moltes vegades el que requereix en alumnes de cinquè i sisè és fer moltes tutories individualitzades amb ells, perquè per ells, per exemple, el fet que un grup d'amics no els acceptin és una cosa important i en pateixen, i tu com a adult també ho has d'entendre que et pot semblar una tonteria en aquell moment però és una cosa important, per tant, quan és una cosa important per ells val la pena parar-s'hi i anem a veure què passa. I és estar una mica al dia a dia, anar-los acompanyant. I també és una edat en la que t'adonés que creixen molt ràpid, fa gràcia perquè quan t'adones que arriben de quart encara són molt nens i moltes vegades quan marxen de sisè ja els veus com molt grans; moltes vegades segurament també els veiem més grans de l'edat que tenen, que això és el que passa a nivell de la societat que tenim avui en dia. Això ja no és de l'escola, sinó que la societat els fa créixer abans, i llavors més que res se'ls ha d'anar acompanyant. Per exemple, en relació al facebook, des de l'escola fem una xerrada informativa intentant que vegin una mica què comporta tenir facebook, que és una cosa que des de l'escola no es potencia ni molt menys, però *bueno* quan parlem de les xarxes socials des d'aquí a l'escola, es parla dels perills que hi ha del fet d'estar a les xarxes socials en aquestes edats, ja que en aquestes edats no ens qüestionem de si han de ser-hi o no sinó que els pares són

els que han de vetllar aquest aspecte i fer un acompanyament. I és això una mica, anar-los acompanyant en aquesta edat i anar solucionant els petits problemes que hi puguin haver.

- És vetlla més enllà de l'aula, no?

S'ha d'estar al cas més enllà de l'aula perquè a vegades a l'aula aquestes petites coses no es veuen, es veuen més al pati, o quan vas a les sortides, o quan et ve un nen i t'explica alguna cosa que s'ha trobat...Aquí entra el tutor que ha de fer molt treball de tutoria.

- Hi ha algun alumne amb alguna problemàtica a destacar?

Més que tinguin alguna problemàtica a destacar, si que hi ha alumnes puntuals que tenen problemàtiques en el sentit ... o més aviat en diríem que tenen aspectes a vetllar. Per exemple en el cas de sisè hi ha un alumne en concret que s'ha de vetllar pel sistema relacional, també hi ha un endarreriment, que és una cosa que s'ha d'anar vetllant. També hi ha els aspectes de timidesa... Aleshores hi ha un altre cas un nen que té TDAH que és molt hiperactiu, llavors en altres grups classe, també de sisè hi ha algun altre nen que també està en seguiment des de serveis socials, pel cas de l'entorn familiar, s'ha de vetllar aquest aspecte també. I llavors en el cas de cinquè també hi ha algun altre nen que també és TDAH i que també té alguna problemàtica afegida i també s'hi ha de vetllar, un altre nen que pot tenir més dificultats a nivell de seguiment d'alguns aprenentatges i han d'anar en grups petits. També tenim un altre nen que en aquest cas que també se li ha de vetllar el tema del seguiment familiar perquè ha faltat alguna vegada a l'escola recurrentment. Doncs molts són casos que a vegades ens coordinem amb serveis socials a nivell de risc social o d'entorn familiar i fem aquest seguiment. En el cas d'aquests nens amb TDAH des de la mestre d'educació especial ens fa arribar algunes premisses del que s'ha de mirar en concret. L'altre dia vam fer una reunió a cicle per tenir en compte quins aspectes són els que hem de vetllar per cada alumne, en concret, directament: "amb tal alumne hauríem de fer això, amb l'altre tal...". I una mica que els mestres que intervenim ens coordinem i *bueno*, llavors a part d'això la mestre d'educació especial els fa reforç, fa grups reduïts, també hi ha alumnes que tenen PI alguns...

Tenen més que problemàtiques diguem que tenen algunes necessitats específiques i se'ls ha d'intentar donar resposta a aquestes necessitats.

- Es donen casos de separacions i divorcis durant el curs? És una cosa que heu anat veient?

Sí, ens trobem casos. Per exemple, no fa pas gaire, un nen de 5è la seva família s'ha separat no fa pas gaire. I llavors intentes fer des d'un acompanyament per part del tutor, que intenta vetllar alguns aspectes, estar molt al cas i coordinar-se amb la família, en aquest cas s'ha pogut coordinar perfectament tant amb el pare com amb la mare. S'ha pogut anar fent un seguiment.

Però sí, quan més va, et trobes molts alumnes doncs que els seus pares estan separats o altres que no coneixen ja ni el pare o la mare depèn. Doncs anys enrere quan nosaltres érem petites totes les famílies eren pare, mare i avis, i te'ls dibuixaven. I avui en dia no, hi ha molta tipologia de famílies i has d'intentar tractar a la diversitat perquè no hi ha d'haver una cosa que sigui ni bo ni dolent. I quan tu parles de famílies has de donar per suposat que no totes les famílies són pare i mare, igual poden ser dos pares o dues mares, o trobaràs algun nen que no té ni pare ni mare i que està en una família d'acollida... I llavors són aspectes que has de cuidar i vetllar, sobretot quan presentes determinades activitats o presents determinats papers, ja no posem pare o mare, sinó que posem famílies... Són aspectes dels quals s'ha d'estar pendent perquè a vegades hi ha llibres que t'ho donen molt per fet, no?.

- Has d'aconseguir que tothom quedi englobat, no?

Sí, i és aquesta societat.

- I ens els casos de separació o divorci dels pares, hi ha algun protocol des de l'escola?

Es fa un seguiment, però no tenim un protocol establert que digui què fer quan passa aquesta situació. El que si per exemple estem molt al cas quan ens diuen això de si hi ha alguna cosa que hem de saber, perquè clar, també tenim casos de nens que només els pot venir a buscar el pare o la mare, que és això de la pàtria potestat... I llavors són aspectes que hem de tenir en compte, hem de tenir molt clar. No ho demanem mai, perquè nosaltres no tenim l'obligació de tenir ni molt menys l'ordre de separació, però en algun cas si que els interessa perquè hi ha alguna ordre d'allunyament, que això seria el cas més extrem, que realment hi ha pocs d'aquests casos però hi ha alguns. I en el cas d'algunes altres famílies, on la separació no deu haver anar massa bé o el que sigui, a vegades et diuen: "el dimecres em toca venir-lo a buscar a mi...i no li podeu donar amb ell perquè tenim

un paper que diu això..."; normalment no et trobes amb aquests casos, normalment la gent ja s'organitza i, per tant no passa res. Però en algunes famílies on potser la separació no ha estat tant bona si que et fan arribar el paper on et diuen qui el ve a buscar, etc. I clar, si tu tens un paper, a nivell d'escola sí que controlem si els nens podem marxar sols o no, i si tens un paper que un nen no marxa sol i tenim un altre paper que ens diu que aquell dia ha de marxar amb el pare o amb la mare doncs nosaltres ho intentem, hi ha una responsabilitat.

Teòricament, és a dir, a nivell legal no li pots negar - perquè vam fer la consulta - tu no li pots negar a un pare, si et ve a buscar al seu fill de no donar-li; però si que li has de recordar que com a escola tens un paper que diu tal cosa, i es fa firmar un paper conforme se'l emporta. Una altra cosa seria que tingués una ordre d'allunyament, llavors no, ja hi ha un altre protocol, que en aquest cas sí que hi és. Això són casos extrems.

- I quan es dóna una separació o divorci qui us informa?

Moltes vegades t'ho ve a dir la mateixa parella, els pares. I ara doncs t'expliquen com quedarà la cosa. Si és des de benestar social, com que fem la CAD social, que és una reunió amb el tècnic de serveis socials, ell ja ens traspassa la informació i ja estem al cas, això és en casos més de seguiment.

- En aquest curs hi ha hagut algun cas a 5è o 6è de divorci o separació, em sembla que m'has dit que sí a 5è, oi?

Sí, aquest any s'ha produït. Ara no fa pas gaire. I també hi ha altres casos de pares separats algun cas de família que el nen coneix al pare però no hi ha contacte i sempre viu amb la mare... vull dir que hi ha casos que només està amb la mare i el pare pràcticament no l'ha vist, altres que hi ha separacions que són ben avingudes, que el nen un dia està a casa d'un i a casa l'altre... I a cada cas l'has d'enforçar de manera particular.

- I noteu algun canvi quan es produeix això?

Bueno, en el cas d'aquest nen jo que l'havia tingut també en dues àrees si que trobaves que es penjava més, en el sentit de que hi havia moments que desconnectava; suposo que en aquest cas deuria estar pensant coses més personals. Llavors et puc comentar que hi havia moments que el veies com més absent. I llavors sí són casos que ja fa temps que s'ha produït això doncs és diferent, hi ha nens que ja tenen molt assimilat que els seus pares estan separats. Depèn, de com es treballi això des de casa. Hi ha nens que això s'ha treballat molt,

i no és pas que s'hi trobin de seguida sinó que ja fa temps que ha passat i els nens poden anar seguint el seu ritme d'aprenentatge. D'altres que potser no s'han portat tant bé i pateixen perquè el pare li diu una cosa i la mare li diu una altre i llavors els pares es contradueixen, llavors aquest nen sí que patirà perquè quan vagi amb un farà una cosa i amb l'altre una altre; llavors el nivell d'aprenentatge es veurà afectat, doncs sí, perquè si els pares no es posen d'acord, és el propi nen el que rep i ja no aniran tots a una. Però ja et dic, llavors hi ha altres casos que sí, que el pare i la mare ho vetllen i el nen va bé. Això depèn de com les famílies presentin i tractin la situació. Depèn molt de cada cas.

No es pot generalitzar, perquè també es pot donar el cas de famílies que viuen junts, i això no vol dir que aquell nen no vagi malament a nivell d'aprenentatge. Perquè el que vull dir és que potser viuen junts però el nen està patint perquè hi ha una mala dinàmica familiar; i potser el que està patint aquest nen un altre no ho pateix perquè els seus pares estan separats. Potser el nen que té els pares separats a nivell d'aprenentatge va més bé i aquell que té la família junta i per el que sigui, a nivell de família hi ha problemes aquell nen potser va més despenjat que l'altre. És a dir, no perquè tingui pares separats vol dir que a nivell acadèmic anirà més malament. Hi ha moltes causes. Jo no m'atreveria a afirmar que pares separats suposa això, no, ni molt menys. És el que et dic, a vegades hi ha situacions que dius, mare de Déu...

- I, per exemple, amb alguns nens d'aquests, en el temps anterior a la separació o divorci notàveu algun canvi potser?

En el cas del nen de 5è no t'ho sabria comentar. Però el que suposo és que si que és una situació en la qual el nen ha de patir, és indubtable, encara que tu siguis adult, si passa alguna cosa a casa teva tu et preocupes i et veuràs afectat. Per això són coses que es poden portar més o menys bé, però que en el moment que passen s'hi han de bolcar molts recursos perquè el nen això no ho visqui com una cosa traumàtica, això està clar. I encara que no ho visqui com una cosa traumàtica i encara que ho vetllis, és un canvi important a la vida.

- Feu algun seguiment especial amb les famílies d'aquests casos?

Aquesta família per exemple va dir que, si passes alguna cosa, que sobretot els truquéssim. També depèn molt de la família que tens, en aquest cas doncs, el tutor sabia que si hi havia qualsevol cosa podia trucar a un o a l'altre i explicar el que preocupa. Però clar, això depèn de la família, de la situació amb la que s'han separat, dels motius seus, si es guarden o no rancúnia, perquè això també ho

notes, i el nen és el primer que se'n dóna compte i que ho pateix en aquest cas; i ho pot acceptar més bé o més malament.

- En els casos ens els quals la separació o divorci pot arribar a afectar, com seria?

En el cas que pugui afectar doncs és en moments que es dispersa, moments que està per altres coses, que es distreu fàcilment, que té els seus pensaments i les seves cabòries... I en algun cas, algun nen, recordo altres anys, estava com més nerviós i a la que li deien qualsevol cosa s'alterava de seguida. I llavors et dones compte que quan hi ha totes aquestes conductes i tot això i et ve la família i t'explica que hi ha hagut una separació ho entens. El nen necessita expressar-se i a la que el burxaven una mica explotava. Això va passar per exemple l'any passat, un nen li va fer un comentari i l'altre li va clavar un cop de puny... i llavors tu tires enrere, investigues una miqueta per veure què ha passat i et ve la mare i et diu que estan en un moment complicat de separació... i tu dius, aquesta situació puntual que es va produir amb aquest nen que no era normal que fes això és perquè aquest nen necessitava treure la seva tensió d'alguna manera, i aquell pobre company que va fer un comentari inoportú se la va carregar. Però *bueno* llavors el tractament que fas aquí també és diferent, li fas veure que no es pot fer això malgrat que s'estigui en aquesta situació i se'l entengui que estigui nerviós, però cal buscar mecanismes per saber què fer quan se senti així. És la complicitat tutor alumne, se'ls ha de fer un acompanyament perquè és un moment complicat per a ells i per tant se'ls ha d'ajudar.

I en el cas d'aquest nen, després de passar uns mesos en els quals estava una mica diferent per dir-ho d'alguna manera, llavors un cop les coses es van calmar i pausar i la situació a casa es va estabilitzar ell a nivell acadèmic va tornar a anar bé.

- Potser hi ha un moment en el qual s'acaba estabilitzant?

De normal sí. És lògic que el nen se'n senti emocionalment i es pugui veure afectat a nivell d'aprenentatge, a nivell conductual i altres coses, però en principi, si hi ha un bon treball a darrere s'ha de canalitzar i, en aquest cas, fins i tot es va recomanar que fes algun treball més psicopedagògic i va acabar anant a un servei extern i el va ajudar a canalitzar una mica tot això.

- Vosaltres a nivell d'equip també ho tracteu?

Sí, a nivell d'equip en parlem i també si algun cas ho requereix des de l'EAP o des d'algun servei extern com de psicologia amb el qual també ens coordinem.

Moltes gràcies pel teu temps.

Entrevista 2

Entrevista a J. (Psicopedagoga)

- Quina és la teva experiència professional?

Jo primer vaig treballar molts anys d'educadora social, però sóc de formació pedagoga, a més a més estic habilitada com a educadora social. Llavors els anys que porto treballant són uns dotze dintre de l'àmbit de l'educació, els primer quatre anys com a educadora social i els últims vuit dintre de l'àmbit de la psicopedagogia, la majoria també dintre de l'especialitat de discapacitat visual. I és això.

- El perquè d'aquesta professió?

Doncs la veritat va ser com una mica casual, perquè després d'acabar la secundària, el que era abans el COU, no tenia massa clar què volia fer i em vaig agafar un any sabàtic. Vaig tenir la oportunitat de fer un curs a l'INTAC m'hi vaig quedar treballant i allà hi havia una noia que era pedagoga, em va agradar molt la seva manera de treballar i vaig pensar que podria estudiar pedagogia, perquè m'interessava tot el tema de la gestió de la formació i la formació permanent i tot això. I vaig entrar a pedagogia, i he anat descobrint la professió amb la pràctica. Al final he acabat treballant en un EAP perquè primer vaig treballar com a educadora social vaig veure que podria ajudar a nens i nenes amb dificultats educatives en general, però quan vaig provar la feina d'un EAP vaig dir, això és el que més m'agrada; és més concret i són dificultats d'aprenentatge, això és lo meu.

- Quina és la teva funció dins l'escola?

La meva funció... no sé si coneixes els EAP, els Equips d'Assessorament Psicopedagògic, jo sóc una de les assessores psicopedagògiques de l'EAP i vinc de forma setmanal aquí a l'escola. L'EAP és d'àmbit comarcal, és a dir, n'hi ha a tota Catalunya i segons la densitat de població; a Barcelona per exemple n'hi ha un per districte, cada barri en necessita un, i segons les comarques n'hi pot haver un o dos. Per exemple, al Vallès Oriental crec que hi ha dos o tres i aquí a Osona és un, però som un equip molt gran, som una dotzena. Llavors cadascun de nosaltres tenim assignades un número d'escoles de diferent tipologia, grans, petites, públiques, concertades, de primària, de secundària... i fem atenció periòdica. Llavors, el que fem és recollir les demandes de nens que se sospita que hi ha dificultats d'aprenentatge, i que és evident, i fem l'exploració psicopedagògica per

veure què passa i donar orientacions o derivar a centres externs públics o privats. I fer sobretot el que és el reconeixement de necessitats educatives, dictàmens d'escolartització, dictàmens de reconeixement... que serveix com a document oficial per reconèixer les dificultats que té un nen a l'escola i sobretot, ens assegura poder demanar una recursos o poder garantir que aquell nen necessita una sèrie de recursos per poder accedir als aprenentatges. I aquesta és la feina que faig aquí.

A l'EAP atenem a nens des de tres anys fins a 18. Llavors faig una mica el seguiment de tots. I aquí, a través de la CAD, la Comissió d'Atenció a la Diversitat, es prioritza quines són les demandes que se'm fan arribar, quins són els nens que he de veure, si alguns ja havia vist abans si els he de tornar a revisar. Sobretot el que sempre és important és que jo els vegi a sisè, a aquells *nanos* que tenen dificultats, tenen necessitats educatives, que ja tenen un dictàmens o tenen algun tipus d'infome o han tingut algun tipus de seguiment durant l'escolarització primària. Els he de veure per ajudar en el canvi d'etapa.

- En general, com són els alumnes de 5è i 6è?

Són pre-adolescents. Les característiques evolutives pròpies de l'edat, són nens que comencen a configurar la seva personalitat, que comencen a deixar de tenir tanta importància el referent dels pares i el referent del tutor, encara té importància però comencen a prendre importància el grup d'iguals. Llavors aquí és on poden aparèixer alguns conflictes o no... Són unes característiques que abans no es presentaven. Coincideix també amb que hi ha canvis importants a nivell hormonal i hi ha canvis importants a nivell cerebral, entorn dels dotze anys el cervell comença a generar noves connexions, llavors, són moments crítics.

- Hi ha algun alumne amb alguna necessitat o problemàtica a destacar a 5è o 6è?

Ara mateix, algun alumne que ara li estigui fent el seguiment, perquè jo sóc nova en aquesta escola des d'aquest any, per tant tampoc conec a molts alumnes, segurament que si jo fes més anys que estigués aquí te'n diria algun... Però per exemple, a sisè, jo estic fent el seguiment d'una alumna que té dictamen de seguiment per necessitats educatives especials, és una nena que té retard mental i que a més a més hi ha una dificultat important en tot el que és la gestió de les seves emocions i habilitats socials per interactuar amb els altres, per poder interaccionar d'una manera més normalitzada. I a més a més hi ha algunes dificultats aprenentatge, però potser les dificultats més importants estan en l'àmbit de les emocions i de les habilitats socials.

- Se't informa de casos de separacions i divorcis si es dóna en els nens que tractes tu o altres que no tractis...?

Hi ha nens que a vegades em fan algun tipus de demanda, que són nens que dius que potser ja fa un temps que estan arrossegant un baix rendiment o que se sospita que hi ha alguna dificultat d'aprenentatge. I quan em descriuen què està passant, a vegades em diuen, és que els pares s'acaben de separar o els pares es van separar, o els pares sembla que no estan gaire bé... que a vegades els *nanos* reben això d'alguna manera i ho exterioritzen.

- Creus que les separacions o divorcis són una tendència en augment?

Sí, crec que sí. Ens trobem que cada vegada hi ha més models de família i de famílies més diverses, i això s'ha de poder treballar també. A l'escola s'ha de poder treballar en positiu. Perquè potser arribarà un moment en el qual el que hi haurà poc seran famílies tradicionals.

- Els canvis que es poden notar quan hi ha separacions?

Evidentment qualsevol separació o qualsevol canvi no és fàcil, i una separació és un canvi, i evidentment amb dos referents com són pare i mare; que són referents molt propers. Llavors, evidentment això suposa canvis en el nen també, hi ha nens que tenen més recursos per elaborar-los i nens que no en tenen tants. I et pots trobar en que ho expressen de diferents maneres, nens que necessiten parlar-ho molt i altres que no, que no ho poden parlar, que s'ho guarden i llavors hem de mirar maneres de que ho puguin expressar, doncs a través de dibuixos, de contes, de històries... però que evidentment que això sempre té una conseqüència, perquè és una ruptura i és un nou canvi de rutina i un nou canvi de figures de la seva família, i per tant, el nen s'ha de reajustar, i hi ha nens que aquest canvi el passen d'una manera més suau i d'altres que això pot tenir conseqüències a nivell d'estudis, perquè també té una conseqüència afectiva, de que els nens poden sentir-se molt més insegurs, que poden tenir por de poder perdre un dels dos pares, perquè un potser marxa de casa... Això depèn de cada cas, i clar, hi ha diferents graus de resposta.

Hi ha separacions que potser es porten molt bé, que s'ha pogut anar explicant a poc a poc amb el nen i al final, clar, el nen ho viu malament perquè segurament que vol que els seus pares estiguin junts, però que ho pot en la seva mesura entendre. I hi ha separacions que no es porten tant bé, i aquestes separacions són les que tenen conseqüències més negatives per el nen.

- I a nivell acadèmic, quan mirem què els pot passar, com afectaria?

Clar, moltes de les vegades, si hi ha una conseqüència a nivell acadèmic és perquè hi ha hagut un bloqueig a nivell emocional. I aquest bloqueig emocional, a vegades el que fa és intercedir en que no vagin bé alguns processos d'aprenentatge o alguns processos mentals. Fa que el nen baixi una mica la capacitat atenció, que baixi la capacitat de concentració perquè li preocupa altres coses, i a més a més, moltes vegades m'adono que si hi ha un bloqueig emocional qüestions de planificar-se, com llegir un problema i pensar què és el que em demanaran i què he de fer, si estic pensant en una altra cosa això ja ho altera. Llavors aquí sí que és important fer un treball emocional amb els nens.

- El treball emocional com es treballaria?

A vegades no és tant que no tingui la capacitat per fer-ho... A vegades la meua feina no és fer tractament, sinó fer valoració i veure i intuir què és el que està passant, a través de proves objectives com són alguns testos, de entrevistes, i qüestionaris... Clar, a vegades diem aquest nen no va bé, és perquè no hi ha capacitats suficients o és perquè tot el que està passant al seu voltant l'està afectant? I a vegades, jo acabo confirmant que hi ha unes bones capacitats però que el seu entorn l'està afectant. Llavors és important fer un treball d'entorn, intentar donar pautes a la família, de que allò important és el nen, de garantir unes rutines i una estructura estables pel nen. Per exemple, posem el cas, un pare que se'n va de casa i el nen es queda amb la mare, doncs intentar crear com un horari de rutina en el que el nen tingui la seguretat de que seguirà veient el pare i totes aquestes coses. Una cosa seria a través d'entrevistes amb famílies i amb el nen... quan treballes amb famílies i es pot aconseguir un canvi això repercuteix immediatament amb el nen. És bàsic. I després com a complement acompanyar al nen, en la mesura que ell pugui expressar el que necessita i donar-li eines i els espais perquè ho pugui fer.

- El canvi es nota just després de la separació o també abans? (13')

És possible que també hi hagués conflicte abans clar. Jo no ho observo tant directament, això potser els mestres perquè són els que estan en el dia a dia, però a vegades m'ho diuen, quan els demano "fa molt temps que el veus així? que et preocupa?" em diuen que sí, que ja veien que no portava l'agenda al dia, que el veien que pensava en una altra cosa, que a vegades no és el moment de la separació sinó que pot venir d'abans.

- Aquesta situació de canvi és manté estable o pot variar i canviar en el temps?

El fet que la situació perduri o s'acabi normalitzant i torni a agafar el ritme depèn una mica dels recursos de cada nen. Depèn, perquè si que hi ha nens que evidentment aquest canvi l'han de viure, no? Alguns la poden viure d'una forma més suau, però hi ha nens que això pot perdurar, i si això no es treballa i si la separació dels pares no ha sigut fàcil i això perdura doncs afectarà més en el nen.

No és un cent per cent dels casos, a vegades hi ha ruptures amb baralles entre pares.. i hi poden haver nens que tenen més recursos i ho poden afrontar millor. Depèn molt de cada cas, però el que si que és important és que el nen pugui generar les seves estratègies o expressar les seves emocions.

- Així, quan diem que pot afectar, és sobretot de forma emocional?

Sí, bàsicament. Jo penso que és la conseqüència. I és emocional sobretot perquè bàsicament esta molt lligat a el que és la seguretat afectiva dels models de pares. En el moment en que aquesta figura es mou també s'està movent una relació afectiva i s'ha de tornar a construir.

I sobretot jo penso que s'agreuja al voltant dels 12 anys, que és quan ja ha començat a configurar la seva personalitat i es canvia de referents, els mestres, els pares ja no són tant importants i comencen a ser-ho més els amics, si a més a més els pares se separen, fa que les figures que sempre han set el model a seguir es desdibuixa. Llavors aquí jo penso que és un moment crític.

Moltes vegades quan els pares em diuen "què he de fer?", "he de canviar de casa?", jo sempre dic que la resposta és que busquin la màxima estabilitat pel seu fill o filla i que es pugui crear una estructura estable. I això a vegades passa per reconstruir la parella, per deixar-la... això ho ha d'escollir cada pare. Però els *nanos* el que necessiten és estabilitat perquè això és el que els dóna seguretat per créixer.

- Això es tracta a nivell d'equip?

Específicament no, perquè nosaltres ens centrem més en les dificultats d'aprenentatge greus i permanents. Això pot ser un a més a més. Per exemple, posem el cas d'una nena que té unes baixes capacitats i a més a més se separen els pares, que també passa això a vegades, allà si que és important que nosaltres poguem dir a la família què és important, que el primer és la nena o nen. Nosaltres

no podem tractar a la família hem de derivar, podríem dir doncs "pensem que seria important...", no és directament.

Moltes gràcies.

Entrevista 3

Entrevista a J. (tutor de 5è B)

- Quants anys portes treballant? Quina és la teva experiència ? Una mica per saber de qui estic parlant.

Porto 14 anys treballant, experiència, he voltat bastant per diferents comarques. I ara porto aquí 5 anys fixe aquí, amb més estabilitat.

- Perquè vas triar aquesta professió? Per vocació? Va venir així?

Si, més aviat vocacional, si, quan era adolescent vaig pensar que, bé, seria mestre i he seguit... Sempre havia fet classes particulars i això i a partir d'aquí vaig anar avançant.

- Els alumnes de 5è i 6è quines característiques tindrien? Com els definiries?

Bé, va per fornades. N'hi ha de molt pre-adolescents i d'altres que no tant, jo per sort aquest any no en tinc gaires de pre-adolescents. N'hi ha algun, i després, clar, aquests pre-adolescents el que fan és agafar una mica més a tots els altres, va molt per modes. Per exemple, ara estan molt amb polseres vermelles, totes aquestes modes les segueixen molt. Són característiques de pre-adolescent, però hi ha de tot.

- Hi ha algun nen que sigui cas especial, problemàtic,.. A destacar?

Si, a cada classe hi ha algun, sobretot hi ha TDAH, que són els casos més comuns dins dels casos especials.

- Però són casos molt concrets?

Sí, però clar, en aquesta classe n'hi ha 4. Són 4 de 18, per exemple. Després hi ha algun nen amb retard, en aquesta classe en concret no n'hi ha cap, però sempre pots trobar-te amb algun nen amb algun tipus de retard, i després hi ha altres problemes. Per exemple, el TDH pot tenir també dislèxies, o tenir altres problemes associats. A vegades hi ha casos que no es mediquen, perquè els pares pensen que medicar-se és molt fort perquè els efectes secundaris són molt grans, passa això, que és complicat fer classe.

- Entrant en el tema en el que jo treballo, hi ha separacions, divorcis,... Es donen aquí durant el curs?

Sí, en aquesta classe n'he tingut un. Una separació al desembre. Nens amb pares separats crec recordar que n'hi ha tres o quatre. Tenim diversos casos.

- Notes que sigui una tendència a l'alça?

No ho sabia veure... Suposo que n'hi ha hagut sempre. Bé, quan jo era petit no n'hi havia, però clar, jo sóc del 75, i a la meua classe no n'hi havia cap, perquè la gent no se separava tant, però sí que és veritat que ara a cada classe que he anat, n'he trobat 3 o 4.

- I com us informen a vosaltres? Quan passa això, quan se separen uns pares, com us assabenteu?

Clar, jo si m'arriben ja separats, ho veig per l'informe anterior, però en aquest cas que es van separar al desembre, els pares van parlar amb la directora i després van parlar amb mi. Llavors vaig reunir al pare i la mare i en vam parlar. I era molt recent encara, però en aquest cas concret va anar bé perquè estan ben avinguts. El problema és quan estan mal avinguts perquè has de fer dos informes de notes, per exemple, perquè no es poden ni veure, però en aquest cas concret va anar molt bé perquè tots dos estaven molt d'acord. Acabava de passar, esperem que segueixin ben avinguts.

- Va ser amistós, diguem.

Sí, va ser amistós. Però no sempre és així, depèn del cas.

- Quan es donen aquests casos, no hi ha cap protocol? És més aviat que vosaltres ja sabeu com actuar, com citar a la família?

Sí, més aviat surten de nosaltres, però si jo veig que hi ha mala maror, ja canvia. En aquest cas ja busco assessorament parlant amb direcció, perquè el problema és que entre ells hi ha temes de judicis pel mig, i el que pot passar i alguna vegada ha passat, és que el pare vingui a buscar al nen o la nena quan no toca i clar, després hem d'estar pendents de custòdies i coses d'aquestes. A vegades ha passat que ve el pare a buscar la criatura i no li pots donar, i se't pot muntar un espectacle, i això pot passar, i tinc entès que ha passat alguna vegada. Pot passar de tant en tant, dins les separacions pot haver alguna de mal rotllo i pot passar que l'agafin quan no toca, etc.

- I aquests alumnes que els hi ha passat això, els hi noteu algun canvi?

Sí, hi ha canvis. Cada cas en diferent. Per exemple aquest nen en concret està més trist, més pensatiu. El que faig jo és agafar-ho a part i vaig parlar-hi a veure com es trobava i tot, perquè clar, moltes vegades busquen el tutor perquè no s'atreveixen a dir segons què al pare o a la mare, i el tutor sempre és un referent. El vaig agafar i li vaig preguntar com es trobava i tot, i em va dir que molt bé, i li vaig dir que qualsevol tema que vulgui comentar amb mi que m'ho digués a part, que em digués que vol parlar amb mi, marxem a fora i en parlem i tal. Que sàpiga que estic aquí.

- I a nivell acadèmic, també hi ha canvis?

També depèn, si el nen és bo, potser fa una baixada, en alguns casos ho fan, però no sempre. En aquest cas concret ha continuat igual, clar és molt recent encara. Va passar al desembre, a mi m'ho van explicar al gener, és massa recent encara per veure-hi canvis.

- Si per exemple fes una baixada, llavors es pot tornar a establir? És en el moment puntual?

Sí, clar, si a nivell psicològic i afectiu tens una baixada, pot afectar a nivell de notes, evidentment.

- Abans de la separació, d'aquest cas en concret, per exemple, havies notat alguna cosa?

En aquest cas en concret no vaig notar res, però amb altres casos sí que he notat coses. Allò que veus un nen més trist del compte, parles amb els pares i et diuen que a casa estan malament, que tenen problemes a casa i tal. Tu ho has notat i si parles amb ells t'ho diuen, si volen. Perquè normalment no volen dir-ho, hi ha molts pares que no ho diuen però a vegades dius ostres, té un comportament molt estrany passa alguna cosa a casa? I et diuen, no clar es que estem en procés de separació, o estem amb mal rotllo o que passen coses, i després ho entens una mica, però a vegades no t'ho volen dir i tu notes alguna cosa.

- Això amb la família ho treballeu, o és un a més a més? Feu tutories especials?

Clar, amb la família intentem que hi hagi sempre bon contacte, però clar, hi ha famílies que els cites i no es presenten, hi ha de tot, en famílies... Cada cas és un

món. Jo he citat gent i no s'han presentat, et venen amb excuses barates i clar... Et trobes de tot, lo bo és tenir una mica d'experiència per trobar-te amb diferents casos.

- Imagino que el primer cop és més fort...

Sí, el primer cop et sobta, però després parles amb companys i et diuen que és així, que hi ha famílies que no volen ni presentar-se.

- I a nivell d'equip, com ho tracteu? Tu ets el tutor, però amb els altres professors també ho parleu?

Sí, en parlem. Per exemple, quan aquests pares em van comentar això, doncs vaig parlar amb tot el cicle, que són els mestres que van amb aquest alumne, i els hi vaig comentar que si el veien una mica trist o així, que sapigessin que s'han separat els seus pares. O si hi ha algun cas de mal rotllo entre els pares, també saber-ho. Això també, per exemple a infantil, que també hi vaig dos dies tot i ser d'educació física (per això vaig amb xandall), ens diuen que anem amb compte amb segons quin nen o nena, a l'hora de donar-los als pares, vigilem quan hi ha cas de separació, que si ve un tio a demanar-te'l, no li donguis, espera't o parla amb la tutora. A vegades passen aquestes coses i tots els mestres que passem per aquest alumnes concrets hem d'estar informats per no ficar la pota, perquè en el cas que sigui un pare que vulgui agafar al nen i la nena quan no toca, sempre buscarà algun mestre que estigui allà puntualment, no ho farà davant de la tutora, si pot.

- Sí, un que no conegui i sigui més fàcil.

Clar, jo vaig allà a fer un parell de classes concretes un dia a la setmana i clar, si no ho sé, jo amb tota la bona fe li pregunto si és el seu pare, doncs apa, té. I després ve la mare i em diu, tu, on és el nen? I et quedes, ah, no sé, ostres, li he donat al pare i no podia. Clar, és molt important que tots els mestres que passin per aquests nens ho sàpiguen.

- Sí, una visió general entre tots... Moltes gràcies pel temps dedicat.

Entrevista 4

Entrevista a S. (tutora de 5è A)

- Al principi seria una mica de, qui ets tu? Quant portes treballant? Experiència? Perquè vas triar aquesta feina?

Sempre m'han agradat els nens, sempre havia treballat al casal d'estiu, de cangur, totes aquestes coses i tenia clar que volia fer *algo* així. També m'agraden els idiomes i llavors vaig fer les dues coses, mestre especialista en anglès, i per això ho vaig triar.

- Portes molt treballant aquí?

En aquesta escola aquest és el quart any.

- I des de que vas començar?

No, porto sis anys, aquest és el sisè.

- Molt bé. El meu treball tracta de com pot afectar les separacions dels pares al rendiment dels estudiants. M'he centrat en els alumnes de 5è i 6è.

- Llavors, com són aquests alumnes? Pre-adolescents,...?

Bé, hi ha una mica de tot, a cinquè potser són una mica més infantils, però n'hi ha alguns que ja van més avançats, diguem, i a sisè en general també, comparant amb cursos anteriors, també són més infantils que altres anys, l'únic que sempre hi ha nenes que van més avançades. Depèn de cada nen, però s'encomana una mica també.

- Hi ha algun alumne d'aquest que diguis, aquest té alguna necessitat a destacar, alguna problemàtica?

Bé, de problemàtiques n'hi ha moltíssimes. Hi ha TDAH, hi ha situacions familiars complicades.

- Però són casos puntuals?

Sí, la majoria d'alumnes no tenen problemes.

- Llavors, situacions de separacions i divorcis, se'n donen? Tens nens que siguin de pares separats?

En concret a la meva classe n'hi ha algun, però pocs.

- Així, no creus que és una tendència que va molt a l'alça?

Home, jo crec que sí que va a l'alça, perquè si anéssim a mirar els cursos inferiors, potser sí. Però en concret aquest no hi ha molts tampoc.

- En casos que es donin de nens amb pares separats o que estiguin en procés, vosaltres teniu algun protocol per tractar-los d'una manera diferent?

No, home sempre tens més en compte que si s'estan separant en aquell moment, aquell nen es comportarà d'una manera diferent o així, però si és una cosa que ja és de fa temps, i veus que el *nano* ho porta bé i està bé, doncs el tractaràs igual.

- A vosaltres com se us informa quan els pares estan separats, o s'estan separant, això se us diu, o ho llegiu?

Si ja fa temps, es traspassa la informació de tutor a tutor. I si passa en el moment en que tens tu aquell curs, normalment la família t'ho comunica.

- Aquest any, en aquest curs, no hi ha hagut cap cas?

Sí, al cinquè A hi ha hagut un cas.

- A aquests nens, quan s'acaba de produir, els que esteu aquí hi noteu algun canvi?

En el comportament dels nens si que pot canviar alguna cosa, els hi hem de cridar una mica l'atenció o coses així, tot i que depèn molt de com la família ho porta, si que es nota una miqueta.

- I a nivell acadèmic, de rendiment, deures,... Segueix igual o també es desconcentra o no ho segueix bé...?

Pensant en el cas que hi ha hagut aquest any, no tinc res a dir. És un nen espavilat i no s'ha notat. Però depèn dels pares, ja veus una mica la família. Si és una separació de bon rotllo, els pares ho porten millor. Si és una separació més complicada els nens els hi afecta més.

- Ara és quan s'han separat, però amb el temps anterior de que passés, havies notat alguna cosa?

Jo no havia notat res, va ser de sorpresa.

- I això ho parleu amb les famílies, quan teniu tutories i per exemple, parles de com porta el nen aquesta situació?

Sí crec que s'ha de parlar, sí. Si veig que afecta al rendiment del nen, per exemple et trobes que quan va amb un membre si que fa els deures, i quan va amb l'altre no. Amb situacions així si que llavors es tracta. Sempre que afecta al nen, si no, no en parlo.

- I afectar al nen, creus que és més a nivell emocional?

Sí, bàsicament. El nivell emocional acaba afectant a la resta.

- I a nivell d'equip, això ho parleu?

Sí, es parla de com veiem el nen, quan fem les avaluacions fem un seguiment. Però de tots, no només dels que estan en aquesta situació.

- Però ho teniu en compte?

Sí, sí.

- En aquestes situacions on hi ha hagut un divorci o separació, que potser hi ha algun moment crític o negatiu, que li fa baixar el nivell es pot establitzar en el temps?

Sí, jo crec que sí, és com un hàbit, els nens es troben de sobte amb un canvi molt bèstia, i després s'acostumen.

Moltes gràcies pel teu temps.

Entrevista 5

Entrevista a M. (tutora 6è A)

- Quants anys portes treballant, quina és la teva experiència?

Jo vaig començar a treballar amb els més petitets a la llar d'infants, i hi vaig estar gairebé cinc anys, i ara porto a primària gairebé cinc anys més.

Llavors vaig fer el grau d'infantil i el de magisteri, i clar, havent fet una miqueta de nens i nenes de totes les edats, respecte al que tu em preguntes, el tema dels divorcis, evidentment que depèn molt. I fins i tot, si és una edat que són nens que són molt petitets, com els bebès i això, evidentment que no se'n adonen de res, però segueix sent una cosa que segueix depenent encara que el nen sigui molt petitet, perquè depèn de com es portaran aquests pares aquest nen pujarà més d'una manera o d'una altre; clar, que estiguin per ell, o si espassen la vida barallant-se o si es passen la vida fent acords. Si es passen la vida fent acords en principi anirà més bé. Vull dir, tant és si són *nanos* que tant si són més petitets com més grans, el que és important és que hi trobin equilibri. Perquè és igual, a totes les edats, des dels més petits fins als més grans, necessiten models d'aprenentatge; aleshores, tant si estan a casa la mare com el pare doncs que aquests models siguin correctes o els més correctes possibles.

Aleshores, també passa que hi ha parelles que no estan separades però aquest model d'equilibri tampoc no el donen, perquè no s'avenen gaire per motius "X" estan junts però el *nano* no els hi fa cap bé si sempre quan arriba a casa hi ha discussions, "preocupa't tu, no que s'ocupi l'altre...", no es poden d'acord...Vull dir, evidentment que es parla molt tant si els nens són més petits com més grans si hi ha una separació, en principi ja d'entrada si ha estat bé evidentment que s'enyorarà, perquè estarà amb el pare i voldrà estar amb la mare o al rebés, i hi han coses del quotidià que canvien. Però s'ha de tenir en compte si és una parella que es porta malament i porta un temps malament aquell nen tampoc el que està veient no és el més correcte i també se sent malament. Jo he vist casos de nens que després és tot el contrari, veus aquell nen o aquella nena millor, perquè ara està més tranquil, perquè els pares no estan junts i no hi ha baralles ni "mal rotllos" a casa cada dia. És l'altre cara també, si que personalment poden seguir tenint aquella pena i aquell rancor fins i tot a mida que es fan més grans, per no haver tingut l'estabilitat necessària; però d'altra banda, si puguen com cal, també saben reconèixer que és millor així. I després quan es fan grans recorden amb un sentiment més frustrant com hauria d'haver estat i el que no ha estat, ja sigui

perquè la parella estaven junts però no s'avenien o perquè s'han separat i tampoc saben com. T'ho miris com ho miris, una vegada portes una criatura al món has de fer el possible per cobrir les necessitats bàsiques quan són petits, per cuidar-los i per estimar-los, i és igual, quan van creixent van al *cole* i a l'institut i al universitat però t'has de seguir preocupant d'ells, i sempre necessiten com a mínim, un referent o un model a seguir, com a mínim un. A vegades no és ni el pare ni la mare, també es donen casos, a vegades és un tiet o tieta, si els pares no estan al lloc on han d'estar, a vegades fins i tot, pot ser algú, que no és de la família, que els dóna un model a seguir, i ells treuen la força per seguir-lo perquè saben que és el correcte, és a dir, que van lluitant amb aquest pes a l'esquena però saben que es el que s'ha de fer. Perquè també comparen amb els seus amics i amigues i amb el que passa a casa seva.

Els nens també necessiten límits però encara que no ho diguin els volen. I quan passen aquestes coses "si anem a males" es necessiten límits. Sinó els pot donar desequilibris si no tenen bons models, ja que és el que han vist. Hi ha *nanos* que pel seu tarannà i el seu grau maduratiu ho poden portar millor i hi ha que no, també hi ha *nanos* que se'ls dona d'una manera correcte el que s'ha de fer o no i també poden treure reaccions negatives.

- Quines són les característiques dels alumnes de cinquè i sisè?

Jo trobo que a aquesta edat són força conscients del que hi ha i és una edat on hi ha força canvis, la pre-adolescència, molts canvis. Ja estan prou amoïnats, s'estan fent grans, les nenes comencen amb la menstruació, aniran a l'institut deixaran l'escola on han estat molts anys d'infantesa i s'han anat fent grans i ara es faran cada cop més grans. Per això és necessita recolzament, i també es necessita que a casa s'interessin, no només perquè vagis net o ben alimentat, sinó a nivell emocional. Per què, perquè s'estan fent grans i a aquesta edat són ja més capaços de reconèixer que hi ha canvis físics molt evidents per fora. Però jo els hi deia a ells, per dins també hem d'anar canviant, ens hem de tornar més responsables; anem tenint més llibertats, però per altra banda ens demanaran. I com sempre hem d'anar traient temps per tot.

I jo penso que sol passar, hi ha parelles que no estan separades però els *nanos* no estan bé perquè no tenen tot l'afecte que haurien de tenir a casa ni es preocupen d'ells tot el que s'haurien de preocupar. I amb això no dic posar un plat a taula, posar un plat a taula si, però de qualsevol cosa no. I sobretot és l'afecte, jo penso que si t'hagués de fer un esquema a dalt de tot seria l'afecte. Però els nens, i més a 5è i 6è estan convivint i comparant-se sempre, i hi ha alguns que no t'expliquen el

què està passant a casa però t'expressen el seu malestar en no fer la feina, en no estar atent, en intentar esquivar el moment que fas classe per buscar coses que el facin estar més distret... tot això no és més que evadir-se. Tot això pot ser un rebot tenint en compte el que es viu a casa, tenint en compte que ja són grans.

S'ha de vigilar amb aquesta edat perquè es donen compte de tot i entre ells es comparen molt. A aquesta edat comencen a escriure diaris personals, estan més pendents dels sentiments, perquè el cos físicament els canvia, i la manera de pensar i enfrontar-se a certes coses també. I comencen a sentir molts buits, i aquests buits els primers que els han d'omplir és la família; perquè el recolzament de la família és el primer i l'últim recurs. Perquè encara que ja no vulguin les mostres de amor dels pares en públic, com un però, encara les necessiten. Tenir afecte és un recurs per poder afrontar les coses que fan mal.

- Els casos de separació i divorci dels pares és una realitat a les aules?

Sí.

- És una tendència a l'alça, és manté...?

Cada cop més. I ara, això de la crisi resulta que ens situa al punt on no ens divorciem perquè no es pot pagar, i això és una bomba. Perquè si la parella no està bé, i anar malament econòmicament ja fa trontollar coses, ja que és un tema de preocupació que es viu a casa emocionalment i en la realitat del menjar, la roba... genera malestars. [...]. Però clar, quan les parelles discuteixen davant dels fills i és un constant, i és un model que es veu ara, aquí els nens també van perduts i amb malestar. I el que el hi fa molt mal, i a vegades ho comenten és "clar, es que jo li vaig dir això a la mama... i em va dir que es preocupés el papa..." i això dins la mateixa casa. Que potser si la economia de la casa anés millor el nen també aniria millor, encara que els pares estiguessin separats. Això sembla que no pot ser que un nen pugui estar millor així, però és millor si la parella esta bé. Si ha de sentir discussions, seria millor que anés al casa el pare o la mare i ja està.

- En els casos en els quals es donen pares separats, ho treballeu d'alguna forma?

Jo opto sempre per fer una observació d'aquest nen o alumne com més propera. I després ja depèn de quines feines... A veure, jo he entrat en una classe de sisè i no poder començar la classe perquè allà al costat hi havia un nen plorant, i com pots començar una classe així? Clar, resulta que tots ho sabem però abans de veure'l, abans que comenci el dia els nens es veuen pel carrer, algú li diu a un amic o

amiga... ells saben on viuen i què passa amb el pare o la mare, i alguns que no són tant amics a vegades poden ser una mica cruels i tot... Llavors el que s'ha de fer és vigilar que entre els *nanos* hi hagi respecte, sempre, i tu com a mestre del nen o nena ser una miqueta proper i fins i tot oferir-li parlar, mirar a l'hora de pati si continua amb els amics o no... has de fer una observació més propera. I estar al cas de què està passant a la família, se'n anirà amb el pare? anirà amb la mare? Estan separats però viuen junts?... I has de fer un seguiment més proper.

- Amb la família en parleu?

Sí, i tant. Fins i tot, en separacions, si són d'acord, ja tenim més números que puguin venir junts a la reunió a parlar del nen, "tu, hi va haver un temps que ens vam estimar i fruit hi ha aquest fill o filla, però mira ha canviat la cosa i ja no és això el que sentim, però la relació no té perquè ser...". A veure, si el motiu de separació depèn del que hagi sigut es podrà tolerar més o menys. *Bueno* quan és una cosa equilibrada que ha estat d'acord fins i tot els pares et venen junts a la reunió, però en altres casos, el que passa és que has de fer una reunió o informe amb el pare o amb la mare.

Jo opto, per cara a l'alumne fer una observació un temps més propera, tant a les estones de pati, ja que és diferent que a les estones de classe en les quals estan tots al seu lloc, i pots veure poqueta cosa.

- Quan passen situacions, notes algun canvi en els nens?

Sí, hi ha *nanos* que es queden més callats, més ratreguts, els hi fa com vergonya. I hi ha *nanos* que es reboten. Depèn.

- Creus que és així pel tema emocional?

Sí, pel tema emocional. Però també pot ser que es donin casos que n'hi ha que estan molt contents perquè ara tenen dos reis. És que clar, amb el tema emocional, crec que cap *nano* li agrada que els seus pares se separin, tots voldrien seguir normal, és la família. Però clar, quan les coses estan tant malament, a vegades estar junts és pitjor.

Llavors és això, alguns estan més callats perquè els hi fa vergonya, perquè estan tristos. Perquè s'ha trencat la família. Quan són més petits pel "ara què passarà amb mi?", "quan veure a la mama?"... Clar, com canviaran les coses. A vegades se'ls parla i se'ls explica bastant, però segons l'edat que té la criatura els sobrepassa tanta informació d'aquesta, i fins que no ho va vivint i no és una cosa

vivencial no la pot anar tolerant, perquè és massa informació pel seu cap, massa abstracte. No ho volen creure perquè, a no ser que estigués molt incòmode a casa seva, a ell ja li va bé que el papa i la mama estiguin junts, i llavors és això hi ha alguns que s'ho prenen molt "ara tindré reis aquí i reis allà", "ara el papa m'ha portat a no sé on i amb la mama aniré a no sé on", que fa una mica de riure però de fet, si els veus contents, ells pobres no tenen la culpa de res, són uns sentiments entre una persona i una altra que han canviat. El que sembla també que passa i a vegades he vist és que a vegades entre els pares fan la competència, a veure qui li dóna més. I això, a la curta o a la llarga evidentment pot ser perjudicial, perquè són massa canvis i massa coses...

- Es noten canvis a nivell acadèmic?

Sí, n'hi ha que baixen. Perquè estem molt enfadats i no ens concentrem o perquè estem molt tristos i no ens concentrem. Abans d'arribar a aquest punt, quan estan junts però estan malament també passa. Sempre són el reflex del que hi ha a casa, sempre eh, però molt, els *nanos* molt. És igual que ho dissimuli rebotant-te i contestant, i seient malament a la cadira i evadint-te tot el que vulguis, com que estigui massa callat o massa allà a un racó. Tot són com extrems. Sempre són reflex del que tenen o del que no tenen.

- I a nivell d'equip, vosaltres com ho tracteu?

Nosaltres fem les reunions d'equip, i si creiem que hi ha algun canvi d'algun alumne, no ens esperarem a l'avaluació al acabar el trimestre, perquè està afectant. Pensa que estan muntades les classes d'una manera que jo puc ser tutora de sisè però fem assignatures a altres cursos. I hem d'observar perquè estem hores [...]. No és només la meua observació, és la observació en tots els àmbits. Perquè ara ja no és com abans que el professor els té des de que arribaven i veia com estaven, si arribaven nets, si anaven descansats, si arribaven descansats... Clar, i tots han d'anar fent observació, comentar i, de fet, quan es comenta es posa sobre paper i es fan decisions importants, entra aquí la tutora d'educació especial, té un paper important quan veiem coses... unes són coses físiques i intel·lectuals que realment hi ha baix rendiment i es fan diagnòstics... i en aquests nens i ha molta desconcentració i a vegades es donen casos que resulta que a aquesta nen se li diagnostica per exemple un TDAH i a casa no se'n havien adonat...Vull dir que sempre hi ha un seguiment, entre tots hem d'informar-nos del que hi ha.

Després també et trobes que hi ha mestres a més, que viuen al mateix poble i coneixen més als pares... i n'hi ha que venen de fora que potser és el tutor i no els

coneix tant bé com el tutor d'un altre curs que viu al poble i els coneix de tota la vida. Així que entre tots ens ajudem amb les observacions i amb les decisions que s'han de prendre.

- Els canvis que es poden produir perduren en el temps?

Jo diria que això es produeix en el moment en el qual aquest nen o aquesta nena comença a sentir manca d'atenció, manca d'afecte, té preocupacions... i així es poden estar molt temps. També hi ha pobres que sembla que s'hi acostumin, són els que queden entre mig, no es queden aïllats però tampoc són aquells que criden i que es porten malament... és un entremig que mostren una mica de desequilibri. Vull dir, sempre que es trenca una mica aquesta línia, quan el nen nota alguna cosa té una preocupació que és igual a una desconcentració.

Són coses puntuals, que es noten més quan els extrems són més grans.

Moltes gràcies.

Voldria afegir que penso que a vegades és molt aquest estereotip de pare i mare separat i nen que li va malament.